

VY_32_INOVACE_031

VÝUKOVÝ MATERIÁL zpracovaný v rámci projektu EU peníze školám

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Registrační číslo projektu: CZ. 1.07. /1. 5. 00 / 34. 0696

Šablona: III/2

Název: Ústava II - prezentace

Vyučovací předmět: Občanská nauka

Ročník: 2.

Autor: Ing. Jiří Franc

Ověřeno ve výuce dne: dd. mm. rrrr

Třída: 2.C

Česká lesnická akademie Trutnov, střední škola a vyšší odborná škola

- **Anotace:** prezentace informuje o obsahu Ústavy ČR, je členěna v souladu se strukturou ústavy do osmi částí: základní ustanovení, moc zákonodárná, moc výkonná, moc soudní, Nejvyšší kontrolní úřad, Česká národní banka, územní samospráva a přechodná a závěrečná ustanovení. Prezentace obsahuje motivační otázky pro žáky, vyžaduje jejich aktivní zapojení do probíraných témat. Zjištění odpovědí vyžaduje jak práci s vlastní prezentací, tak využívání volně dostupných zdrojů informací.

Prezentace obsahuje ilustrativní obrazové materiály.

Součástí prezentace je seznam použitých informačních pramenů.

- **Autor:** Ing. Jiří Franc
- **Jazyk :** Čeština
- **Očekávaný výstup :** společenskovední vzdělávání
- **Speciální vzdělávací potřeby :** žádné
- **Klíčová slova :** Ústava ČR, moc zákonodárná, zákonodárná iniciativa, moc výkonná, moc soudní, Nejvyšší kontrolní úřad, Česká národní banka, územní samospráva
- **Druh učebního materiálu:** prezentace
- **Druh interaktivity:** výklad
- **Cílová skupina:** žák
- **Stupeň a typ vzdělávání:** středoškolské odborné vzdělávání
- **Typická věková skupina:** 15 - 19 let

Ústava ČR

- [Zákon č. 1/1993 Sb.](#)
- Přijala jej Česká národní rada **16.prosince 1992.**
- **Vysoký počet hlasů pro je ukázkou státoporné shody vládní koalice a opozice v klíčovém momentu historie.**
  - 172 hlasů pro
  - 16 hlasů proti
  - 10 hlasů zdržel se
  - 2 poslanci nepřítomni
- **Účinnost tohoto zákona je od 1.ledna.1993**

- **Ústava ČR má následující strukturu:**
  - **Preambule**
  - **8 hlav** (jakoby velkých kapitol)
  - **113 článků**

- **Hlava I - Základní ustanovení** – články 1-14 - např. princip demokracie, popis politického systému, symboly státu.
- **Hlava II - Moc zákonodárná** – články 15-53 např. parlament, volby, práva a povinnosti poslanců a senátorů, způsob práce parlamentních komor.
- **Hlava III - Moc výkonná** – články 54-80 – činnost prezidenta republiky a vlády.
- **Hlava IV - Moc soudní** – články 81-96 – činnost ústavního soudu a ostatních soudů.

- **Hlava V - Nejvyšší kontrolní úřad** – článek 97 – např. kdo jmenuje prezidenta NKÚ.
- **Hlava VI - Česká národní banka** – článek 98 – např. hlavní cíl ČNB.
- **Hlava VII - Územní samospráva** – články 99-105 – např. členění ČR na kraje.
- **Hlava VIII - Přechodná a závěrečná ustanovení** – články 106-113 – např. kdy nabývá ústava účinnosti.

Hlava I - Základní ustanovení

- Charakterizuje **podstatu** státu.
- Charakterizuje **výkon státní moci**.
- Zařazuje **Listinu základních práv a svobod** do ústavního pořádku.
- Politický systém staví na **svobodné soutěži politických stran odmítajících násilí**.
- Zavádí **rozhodování většiny, která dbá potřeb menšin**.
- Ukládá, aby stát dbal o **šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství**.
- Zaručuje se **samosprávu územních samosprávných celků**.

- Umožňuje ústavu doplňovat či měnit pouze **ústavními zákony**.
- **Zakazuje změnu podstatných náležitostí demokratického právního státu.**
- Umožňuje mezinárodní smlouvou **přenést některé pravomoci orgánů ČR na mezinárodní organizaci nebo instituci.**
- Uvádí, že **území ČR tvoří nedílný celek**, jehož státní hranice mohou být měněny jen **ústavním zákonem**.
- **Zakazuje kohokoliv proti jeho vůli zbavit státního občanství.**
- Hlavním městem České republiky prohlašuje **Prahu**.
- Vyjmenovává **státní symboly ČR**.

Hlava II - Moc zákonodárná

- V ČR náleží Parlamentu ČR.
- Parlament tvoří dvě komory:
  - [Poslanecká sněmovna PČR](#) (dolní komora).
  - [Senát PČR](#) (horní komora).
- Komora je **usnášeníschopná** je-li přítomna **alespoň 1/3 jejich členů**.
- **Přijetí usnesení** (např. návrh zákona) = nadpoloviční většina **přítomných**.
- **Vyhlášení válečného stavu** nadpoloviční většina **všech** = **min. 101 poslanců a 41 senátorů**.
- **Přijetí ústavního zákona nebo mezinárodní smlouvy:**
  - 3/5 **všech poslanců** (min. 120)
  - 3/5 **přítomných senátorů** (podle počtu přítomných)

Zákonodárná iniciativa

Zákonodárná iniciativa znamená **právo podat návrh zákona**, což může:

- **Poslanec.**
- **Skupina poslanců.**
- **Senát jako celek** (nikoliv jednotlivý senátor!).
- **Vláda.**
- **Zastupitelstvo vyššího územně samosprávného celku** (jen kraje!!).

Poslanecká sněmovna PČR ([PS PČR](#))

- 200 poslanců volených na 4 roky.
- Pasivní volební právo (být volen) - **min. 21 let.**
- Aktivní volební právo (volit) - **min. 18 let.**
- **Volby se konají:**
  - v posledním měsíci před ukončením volebního období – **řádné.**
  - do 60 dnů po rozpuštění PS PČR – **předčasné.**
- Volby poměrným volebním systémem s kvorem (uzavírací klauzulí) 5% pro stranu.
- **Mandát poslance vzniká okamžikem zvolení (v den voleb).**
- **Mandát poslance je reprezentativní, což znamená že:**
  - vykonává jej v zájmu občanů.
  - není za výkon mandátu odpovědný.
  - po celou dobu trvání mandátu není občany odvolatelný.

Poslanecká sněmovna PČR zasedá na adrese Sněmovní 4, Praha 1 v tzv. Thunovském paláci nad jehož průčelím čteme Ciceronův citát: „*Blaho státu budiž nejvyšším zákonem*“.

„Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Ing. Jiří Franc“

Senát PČR

- 81 senátorů volených na 6 let.
- Senát je **nerozpustitelný, každé dva roky se volí třetina senátorů.**
- Stálá existence senátu je **tzv. ústavní pojistkou.**
- V době, kdy je rozpuštěna poslanecká sněmovna může Senát přijímat **zákonná opatření Senátu** (něco jako zákon).
- Po volbách nová Poslanecká sněmovna musí zákonná opatření Senátu **dodatečně schválit**, jinak přestávají platit.
- **Do té doby mají stejnou platnost jako klasický zákon.**

- Senátor je volen **většinovým volebním systémem**:
  - Zvolen **nadpoloviční většinou v I. kole**.
  - Zvolen **většina ve II. druhém kole** (v případě rovnosti hlasů se losuje).
- Pasivní volební právo (být volen) - **min. 40 let**.
- Aktivní volební právo (volit) - **min. 18 let**.
- **Mandát vzniká zvolením**.
- Stejně jako u poslance je **mandát senátora reprezentativní**.

Valdštejnský palác – barokní palácový komplex postavený v letech **1623–1630** financoval jeden z nejmocnějších šlechticů té doby **Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna** – vrchní velitel Armády Habsburské monarchie.

V roce 1634 byl císařem prohlášen za zrádce říše a v Chebu zavražděn.

Hlava III - Moc výkonná

- **Prezident**
- **Vláda**

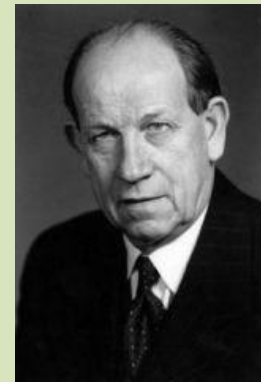
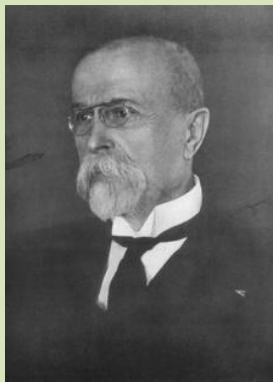

Prezident

- Prezident označuje **hlavu státu v republice**, která je **volena**:
  - parlamentem = nepřímá volba.
  - obyvateli státu = přímá volba.
- **Od roku 2013 bude prezident volen přímo.**
- U nás se jedná **podle ústavy o spíše reprezentativní funkci** = má malé pravomoci, ale jeho **faktický význam v domácí politice je tradičně značný.**
- **Kandidát na prezidenta:**
  - Věku **min. 40 let.**
  - Nikdo **nemůže být zvolen více než 2x po sobě.**
  - Návrh podá **nejméně 20 poslanců nebo 10 senátorů** nebo každý občan nad 18 let, pokud jeho návrh získá **50 000 podpisů.**

- **Prezident podle Ústavy České republiky např.:**
- Jmenuje a odvolává předsedu a členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi.
- Svolává zasedání Poslanecké sněmovny.
- Rozpouští Poslaneckou sněmovnu.
- Jmenuje soudce Ústavního soudu.
- Jmenuje předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu.
- Odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, a zhlazuje odsouzení.
- Má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního.
- Podepisuje zákony.
- Jmenuje prezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu.
- Jmenuje členy Bankovní rady České národní banky.

Naši prezidenti

„Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Ing. Jiří Franc“

Vláda

- **Vrcholný orgán** výkonné moci.
- **Rozhoduje ve sboru.**
- Vede ji **předseda vlády** (premiér).
- Počet ministerstev je dán **tzv. kompetenčním zákonem.**
- Předsedu vlády i ministry **jmenuje prezident.**
- Jako premiéra může jmenovat **kohokoliv**, ale existuje **zvyklost**, podle které je to **většinou předseda nejsilnější strany ve volbách.**
- Vláda musí **získat důvěru PS PČR** tj. **min 101 hlasů.**
- **Důvěru může kdykoliv ztratit.**

V budově Strakovi akademie na nábřeží Edvarda Beneše zasedá vláda ČR.

„Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Ing. Jiří Franc“

Hlava IV - Moc soudní

- **Soudní moc představují:**
  - Ústavní soud.
  - **Obecné soudy.**

Ústavní soud

- ÚS **chrání ústavnost** tím, že na návrh **posuzuje soulad** jak právních předpisů, tak i rozhodnutí jiných orgánů **s ústavou**.
- Tvoří ho **15 soudců jmenovaných na 10 let**.
- **Jmenuje je prezident se souhlasem Senátu**.
- Soudce ÚS musí být **VŠ právník s min. 10lety praxe a věkem nad 40 let**.
- Žaloba k ÚS se nazývá **ústavní stížnost**.
- Je-li zákon, jiný právní předpis či rozhodnutí orgánu státní moci v rozporu s ústavou **může být zrušeno**.
- Sídlem Ústavního soudu je **Brno**.

Obecné soudy

- Představují **klasickou soustavu státních orgánů vykonávajících soudní moc**, kterou v každém státě určuje ústava a dále konkretizují zákony.
- V České republice je tato **soustava čtyřstupňová**:
  - **nejvyšší soudy** (**Nejvyšší soud** a **Nejvyšší správní soud** – sídlí v Brně)
  - **vrchní soudy** (Praha a Olomouc)
  - **krajské soudy** (v ČR je 8 krajských soudů)
  - **okresní soudy** (v ČR je 86 okresních soudů)

Hlava V - Nejvyšší kontrolní úřad

- Je **nezávislý orgán** České republiky, který vykonává:
  - Kontrolu hospodaření se státním majetkem.
  - Kontrolu plnění státního rozpočtu.
- Byl zřízen po osamostatnění ČR v roce **1993**.
- Někdy bývá označován za „**čtvrtý pilíř demokracie**“ jako zárodek možné moci kontrolní.
- Tvoří ho **prezident, viceprezident a 15 členů**.
- Sídlí v **Praze**.

Hlava VI - Česká národní banka

- Česká národní banka (ČNB) je centrální banka ČR a orgán, který vykonává dohled nad finančním trhem v zemi.
- Je **nezávislá na státu**.
- Podle ústavy je **hlavním cílem** její činnosti péče o cenovou stabilitu - tj. **udržení nízké inflace**.
- **Emituje (vydává) bankovky a mince.**
- **Kontroluje ostatní banky.**
- V čele **bankovní rada** = guvernér + 6 členů vedení.

Hlava VII - Územní samospráva

- ČR se člení na:
  - **Obce** = **základní** územní samosprávné celky,
  - **Kraje** = **vyšší** územně samosprávné celky (**VÚSC**).
- Územně samosprávný celek je **tzv. veřejnoprávní korporace**.
- Územní samosprávné celky jsou územní, kde **má společenstvo občanů právo na samosprávu**.
- Obce i kraje jsou samostatně **spravovány zastupitelstvy**.
- Obce i kraje **mohou vydávat obecně závazné vyhlášky**.
- **Funkční období zastupitelstva jsou 4 roky**.

- ČR se dělí na 6251 obcí z nichž je:
  - Cca **600 měst.**
  - **23 statutárních měst** (stanoveny zákonem, mohou se dělit na části nebo obvody).
  - **Hlavní město Praha.**
  - **393 obcí s pověřeným obecním úřadem (obec II. stupně** – např. Svoboda nad Úpou).
  - **205 obcí s rozšířenou působností (obec III. stupně** – např. Dvůr Kr. n. L, Vrchlabí, Trutnov).

Jednotlivé VÚSC – kraje. Proti jejich hranicím jsou barevně vyznačeny hranice historických zemí – Čech, Moravy a Slezska.

Hlava VIII - Přejchodná a závěrečná ustanovení

- **Tato Ústava nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1993.**

Otázky

1. Listina zákon č. 2
2. Který parlamentní úkon se označuje jako ratihabice?
3. Jak je strukturována Ústava ČR?
4. Co představuje v ČR moc zákonodárnou?
5. Co představuje v ČR moc výkonnou?
6. Jaká je úloha Ústavního soudu?
7. Jakým typem právnické osoby je obec?

V prezentaci jsem využil následujících zdrojů:

- DAVID, R., *Politologie*. 5. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005
- <http://www.czech.cz/cz/Objevte-CR/Fakta-o-CR/Politika/Pilire-politickeho-systemu>
- <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Astava_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1kon_\(pr%C3%A1vo\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1kon_(pr%C3%A1vo))
- http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Astavn%C3%AD_v%C3%BDvoj_v_%C4%8Cesku
- http://www.senat.cz/zajimavosti/sbornik/sbornik1.php?ke_dni&O=8
- http://en.wikipedia.org/wiki/File:Parliament_at_Sunset.JPG
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Precedens>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Tom%C3%A1%C5%A1_Garrigue_Masaryk
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Edvard_Bene%C5%A1
- http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps08/recht/no_av/pages/13.html
- <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/rejstrik-predsedu-vlad/klement-gottwald-442/>
- <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1945-1960-csr/antonin-zapotocky/antonin-zapotocky-29178/>
- <http://www.csr-prezidenti.ic.cz/novotny.html>
- <http://www.csr-prezidenti.ic.cz/svoboda.html>
- <http://osobnost.aktuality.sk/gustav-husak/>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Havel
- <http://www.apfn.net/messageboard/02-28-06/discussion.cgi.92.html>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Klaus
- www.concourt.cz

V prezentaci jsem využil následujících zdrojů:

- http://www.lidovky.cz/nku-se-bude-stehovat-nove-sidlo-hleda-dsz-/In_domov.asp?c=A120411_134850_In_domov_ase
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:CZ_Cechy_Morava_kraje.gif
- <http://www.psp.cz/ff/e4/0a.htm>
- <http://www.senat.cz/>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Vald%C5%A1tejnsk%C3%BD_pal%C3%A1c
- [http://cs.wikipedia.org/wiki/Rehabilitace_\(pr%C3%A1vo\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Rehabilitace_(pr%C3%A1vo))
- <http://www.vlada.cz/>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Soudn%C3%AD_moc
- <http://www.praguewelcome.cz/srv/www/cs/objects/detail.x;jsessionid=3731D842771E549ECD46A3C136C5CFF7?id=50184>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Nejvy%C5%A1%C5%A1%C3%AD_kontroln%C3%AD_%C3%BA%C5%99ad
- <http://www.cnb.cz/cs/index.html>
- <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=6>